

Életének 74. évében elhunyt Szegedy-Maszák Mihály az Eötvös Loránd Tudományegyetem és az Indiana Egyetem (USA) emiritus professzora, a Magyar Tudományos Akadémia, az Academia Europaea (London), a Nemzetközi Összehasonlító Irodalomtudományi és a Nemzetközi Magyarisztantudományi Társaság tagja, Széchenyi-díjas, nemzetközi rangú tudós.

A gyász óráiban pontosan felmérhetetlen mekkora veszteség érte a magyar tudományt, de az bizonyos, hogy Szegedy-Maszák Mihály páratlanul kiterjedt, roppant nagy időtávlatot átfogó, s több tudományterületet felölelő életműve korszakos jelentőségű. Kezdeményező erejű irodalomtörténeti monográfiáival, elméleti-módszertani tanulmányaival, és tankönyveivel kivételes hatást gyakorolt az utóbbi félszázad magyar irodalomértésére. A politikai rendszerváltozást jóval megelőzve élen járt a jelentésszűkítő ideologikus irodalom felfogás leépítésében, a kikényszerített hivatalos irodalmi kánonok átértékelésében, és az addig méltatlanul háttérbe szorított írók, Kemény Zsigmond, Kosztolányi Dezső, Márai Sándor, Ottlik Géza elfogadtatásában.

Nemcsak egy, hanem legalább két jelentős szemléleti fordultnak volt a legerőteljesebb ösztönzője a magyar irodalomtudományban. Először a hetvenes években korszerűnek számító szövegközpontú irányzatok eredményeinek továbbgondolásával vált irányadóvá, majd a „nyelvi fordulat” utáni olvasásmódok meghonosításával, s a hermeneutikai megközelítés elterjedésének az elősegítésével.

Szegedy-Maszák Mihály meghatározó tudománytörténeti szerepe azért kivételes, mert azt csakis szellemi teljesítményének a súlyával töltötte be. Bátor és következetes szakmai elkötelezettségével hatékonyan ellensúlyozta az örök realizmus, s a művészi visszatükrözés gondolatának az egyoldalúságait. Elméleti munkásságából kiemelhető a modern retorika meghonosítása, a prózapoétika területén pedig az *alaktannak*, tehát az elbeszélés szerkezeti összetevőinek és a *hatástörténetnek* az összekapcsolása.

Rendkívül széles látókörrrel, roppant tárgyismerettel, s alkotó módon elsajátított tudással rendelkezett, de egyedülálló volt műveltségének a szerkezete is, amelyet magyar művek ismeretlen szövegkörnyezetének a feltárásában, és szokatlan, meglepően új értelmezői távlatok bekapcsolásával kamatoztatott utánozhatatlan eredetiséggel. Szegedy-Maszák Mihály a jelentésteremtő nyelv poétikáját nemcsak magyar, de angol, francia, s német nyelvű művek olvasási tapasztalatára alapozva dolgozta ki. Kivételesen ritka, hogy irodalmárként értően tudott nyilatkozni zenei kérdésekről, emellett otthonos volt a képzőművészet, a bölcsélet, s a hittudomány világában. Naprakész elméleti-módszertani tájékozottsága mély történelmi emlékezettel párosult. Szegedy-Maszák Mihály egyaránt jelentőset, maradandót alkotott az összehasonlító irodalomtudomány, a fordításelmélet, az esztétikátörténet, a 19. és 20. századi magyar és angol regénytörténet, s a klasszikus szövegek kritikai kiadásának területén. Tizenhét magyar, egy angol nyelvű kötete, s több társszerzős könyve jelent meg.

Értékkörző irodalmár volt, aki ugyanakkor különleges szellemi nyitottsággal vállalkozott a magyar és az európai kultúra kimagasló alkotásainak az összehasonlító elemzésére. Nagyon sokat tett azért a tudomány nemzetközi színterein, hogy irodalmunk és a magyar műveltség hozzáférhetőbbé váljon, s megnyíljon a külföldi közönség számára. Az irodalomtörténetet nem lezárt egységnek gondolta, hanem folyamatnak, amelybe az értelmező a maga korának

hatásösszefüggései által meghatározva lép be. Tőle tanulhattuk, hogy a klasszikus szövegek értelmezésének megújítása a hagyomány továbbadásának záloga.

Fontosnak tartotta, hogy a kutató örök feladatának tekintse tudományos eszközkészletének a folyamatos ellenőrzését és bővítését. Nyelverteremtő irodalmár volt. Tárgyszerű értekező beszédmódja kivételesen gazdag a feltételelesség árnyalatainak kifejezésében. Mindig helyet hagyott a sajátjától eltérő vélemények megfogalmazásának. A legkiélezettebb helyzetekben is udvarias volt: számára a másik álláspontot képviselő méltóságának a tisztelete jelentette az egyetlen követendő tudósi magatartást.

Szegedy-Maszák Mihály szellemi alkatához Kosztolányi Dezső állt a legközelebb, akinek a magyarságról vallott eszményét következetesen képviselte: a nemzetet nyelvi közösségként azonosította. Iskolateremtő munkásságának egysége és időszerűsége tette lehetővé könyveinek, tanulmányainak a válogatott, rendszerezett, folyamatos újrakiadását 2007-től, a Kalligram Kiadó sorozatában.

Tanítványait, fiatalabb pályatársait szellemi önállóságra nevelte. Rendkívül magas mércét állított: feltétel nélkül tisztelte a szakmai teljesítményt. Emberi nagyságáról, akik közelről láttuk betegségének az elhatalmasodását, ismételten meggyőződhattünk. Ő nyújtott nekünk vigaszt, Ő adott erőt az érte aggódóknak, olyan méltósággal tűrte a megpróbáltatásokat.

Tisztelt Tanár Úr, kedves Mihály, Isten veled!

Dobos István